

ИВАН ЕФРЕМОВ СРЕЩА НАД ТУСКАРОРА

Превод от руски: Любен Велчев, 1949

chitanka.info

Ако усвоим представата на нашия мил Игнатий Петрович за румбовете, може да се каже, че всичко, което ще разкажа, се случи на румба „чист изток“, преди много години. Тогава плавах като старпом^[1] на доста големия параход „Коминтерн“ — пет хиляди тона, здрава английска направа. Плувахме между Владивосток и Камчатка, понякога на юг — в Шангхай или по-близо, в Хензан и Хакодат.

През юли 1925 година ние извършвахме редовен рейс в Петропавловск с отбиване в Хакодат, следователно през Нугарския пролив. Излязохме от Хакодат надвечер и след едно денонощие ни връхлетя бесен щорм, истински тайфун от югозапад. Настъпи такова вълнение, че когато минавахме траверз^[2] Немуро, вълните почнаха да закриват кораба. На палубата ние имахме ценен товар, а освен това и разни чупливи машини в трюма^[3]. Нашият капитан — вие, Игнатий Петрович, разбира се, го знаете — Бегунов, великолепен, макар и суров старец, след късо съвещание с мене на мостика реши да обърне повече на бакцаг^[4], почти на фордевинда^[5]. Параходът веднага престана да загребва вода и въпреки адските вълни тръгна по-спокойно. Стана нужда да взема нов курс вместо обикновения — оставих остров Сикотан на север и поех източно от Курилските острови.

Щормът ни бяхта цяла нощ и почна да утихва едва на следното утро. Но вятърът беше много силен чак до вечерта. След това съвсем утихна и аз рано легнах да спя, защото страшно се бях уморил през последното денонощие.

Нощта се случи съвсем необикновена за тези места — безветрие, пълно затишие, ясна и безлунна. Спах много дълбоко, но по силно вкоренен навик се събудих при сигналния звън. Макар да не преброих ударите, знаех, че има половин час до дежурството ми. И наистина, почти веднага се появи бюфетчикът с грамадна чаша горещо какао. Мога да посъветвам всички да възприемат този навик — преди дежурство да пият горещо какао — тогава студът и влагата не са страшни и веднага престава да ви наляга дрямка. Скочих, бързо се облякох, изпих какаото и като запалих лулата, отново се изтегнах в леглото. Колко са хубави тези десет-петнадесет минути преди излизане на нощно дежурство — в студа, мрака, влагата и мъглата!...

Като всмуквах благоуханния силен тютюн, аз се вслушвах в неравномерното пляскане на вълните и отчетливото работене на машината. Нейният мощен шум и лекото разтърсване на целия огромен корпус на парахода действуваха успокоително, нещо като тиха музикална мелодия. В каютата беше топло, силната светлина на лампата падаше върху масичката с лежащата на нея интересна книга — наслада, която предвкусвах след дежурството. С удоволствие изгледах каютата си — мъничка „вила“, която се носеше на двадесет фута над страшната зелена дълбочина на Тихия океан, и си помислих, че занятието на моряка ме беше увлякло, предимно защото ми оставаше много време за мислене, нещо, към което винаги съм бил наклонен.

Мислите ми бяха прекъснати от чукане на вратата. Вратата се отвори и на прага се появи масивната фигура на капитана.

— Какво скитате толкова рано, Семен Митрофанович? — запитах аз, като седнах и обърнах към него тежкото кресло. — Изглежда, че още не се е съмнало.

— Как да не се е съмнало! Скоро можем да угасим светлината... Ама пък и време ли е, рядко!...

— Време само за спане — казах. — Е, а аз, то се знае, съм мъченик — отивам на дежурство, а вие какво?

— Ех, младеж! Гледате само да се поизлегнете — добродушно отвърна капитанът, — а пък аз, старецът, нямам нужда от много сън. Обиколих вече палубата, пресметнах загубите от щорма... Тъкмо се сетих, Евгений Николаевич, през деня проверете вашата ортодромия^[6], за да не е само според изчислението — прибави той, докато аз си намотавах шалчето около врата и с мъка обличах палтото.

— Непременно, Семен Митрофанович, пътят ни е нов — отвърнах аз на капитана и драснах клечка кибрит да запала лулата.

Рязък тласък и последвалият след него глух удар разтърсиха корпуса на парахода. Почти едновременно се разнесе грохот нейде в кърмовата част и шумът на машината спря. Няколко секунди ние с капитана мълчаливо се гледахме един друг, като се вслушвахме. Машината поднови работата си — и пак същият грохот, който се замени с тишина. Горящата клечка кибрит, която продължавах да държа в ръката, изгори пръста ми и аз, като изпреварих капитана, изскочих от каютата.

Всеки, който много е плавал, ще разбере чувствата ми в тези минути, защото знае с какъв неволен страх се възприема спирането на машината в открито море. Мощното сърце на кораба с биенето си му вдъхва живот и сила за борба със стихията. Но щом то спре, и корабът е мъртъв — той става играчка на коварния океан...

Като завих към стълбичката, аз се подхлъзнах и едва сега забелязах, че параходът се е наклонил към левия борд. В този миг ме настигна капитанът. Прекъслечното дишане издаваше вълнението му, но побелелият на морето старец не продума нито дума.

На палубата беше тъмно. Едва начеващото зазоряване отбелязваше само общите контури на парахода. Вратата на кабината, в която седеше кормчията, беше полуотворена и от нея падаше ивица светлина. От мостика се разнесе развълнуваният глас на третия помощник:

— Нещастие, Семен Митрофанович! Натъкнахме се на подводна скала; винтът изглежда е счупен, кормилото е заклинено...

Капитанът сърдито извика:

— По дяволите, каква подводна скала?! Тук е най-дълбоката бездна на океана!

„Е, разбира се, Тускарорската яма“ — съобразих аз, като се успокоих малко.

Капитанът се качи на мостика. Моето място беше на палубата.

— Боцман, помощник-дежурните горе, да приготвят лота^[7]! — заповядах аз.

Като напрегнах зрението си, видях как капитанът се наведе към тръбата за говорене. „Говори с механика“, помислих си аз. Телеграфът

слабо зазвъня. Пак се чу грохот под кърмата. Звъненето на телеграфа съвпадна с прекъсване работата на машината.

— Евгений Николаевич, спускайте лота от десния борд — долетя гласът на капитана.

Дадох заповед. Боцманът се обади от тъмнината:

— Няма дъно!

— По-близо до носа, при крамбола^[8]! — изкомандува капитанът.

— Две марки и две, — обади се боцманът.

— Четиринадесет фута? Що за дявол! — извиках аз.

Откъм левия борд дълбочината се оказа дванадесет до осемнадесет фута, зад кърмата — двадесет фута.

Съмваше се. Наведох се над борда, като се мъчех да различа нещо в тъмната вода, която се плискаше долу. Чуваше се онова тежко и бавно дишане на морето, което се нарича мъртво вълнение. С учудване усещах ритмичното поклащане на парахода върху голяма и дълга вълна. Това поклащане не се придружаваше с удари, което би било неизбежно при натъкване на подводна скала. Капитанът ме повика на мостика. Като се наведе над перилата, той упорито се вглеждаше във вълните откъм левия борд. Светна прожекторът. Сивата мъгла на утринния здрач се отдалечи от парахода. Забелязах, че под левия борд на парахода вълните бяха по-малко, отколкото наоколо — къси и плоски.

— Евгений Николаевич, по-скоро посочете мястото на парахода според изчислението!

— Добре, Семен Митрофанович, — отговорих аз и тръгнах към кабината на кормчията.

— Спуснете лодка — чу се гласът на капитана. — Петя, (тъй се наричаше третият помощник) вие с лота в лодката.

Уважението ми към капитана, който без излишно лутане ръководеше изясняването на злополуката, още повече нарасна.

„Герой старец“, мислех си аз, като полагах протрактора^[10] върху картата. В този миг чух стъпките на капитана зад гърба си.

— Е, какво? — спокойно попита той, като едва погледна картата, където набодената точка лежеше далеч от Курилските острови, над страшните дълбочини на Тускарора.

Внезапно предположение процепи мозъка ми като мълния.

— Струва ми се, че разбрах, Семен Митрофанович, — рекох аз.

— Какво разбрахте?

— Натъкнали сме се на потънал кораб...

— Така е — потвърди капитанът. — Шансовете са едно на милион, а ето че ни е провървяло, няма що да се каже... Е, какви ли са измерванията на Петя?

Ние излязохме на мостика.

Лодката се беше вече приближила до левия борд. Както и очаквахме, нямаше дъно дори и близо до парахода.

Настъпи ясно утро. От трюмовете се върнаха ревизорът^[11] и боцманът, които доложиха, че няма пробито място. В това време при нас се изкачи началникът на водолазната спасителна група, която водехме да помогне на заседналия в плитчина японски кораб „Америкамару“, опитен морски инженер.

Той обиколи парахода, сетне се качи на мостика.

— Да почнем ли, другарю командир? — запита инженерът.

— Добре, започвайте по-скоро! — зарадвано се съгласи капитанът. — Вас ви водеха да спасявате японци, а пък сами станяхте спасяеми.

Двама водолази, широки като долапи — както изглежда хора с грамадна сила — почнаха да се приготвят. Аз сам на няколко пъти съм извършвал къси спускания под водата, но още нито веднаж не бях виждал работене на водолази в открито море и с любопитство ги наблюдавах.

Измерванията от лодката бяха установили приблизителната ширина на потъналия кораб. На левия борд закрепиха греда, от която спуснаха тясна стълба. Водолазът се въоръжи с дълъг прът и започна спускането направо във вълните, като от време на време се опираше с прът в борда на парахода и се разлюляваше на стълбата. Изведнаж той пусна стълбата и веднага се скри под водата, като остави на повърхността хиляди въздушни мехурчета.

Началникът на водолазната група стоеше на борда при телефона. Той махна с ръка към мене и към капитана и ни повика при себе си.

Стори ми се, че в лъчите на изгрялото над хоризонта слънце някаква тъмна маса смътно се очерта под парахода.

— Върнете се назад! — завика инженерът в телефона. — Да... Е, пропълзете!... А по-нататък? Добре...

— Какво е добре? — не се стърпя капитанът, но инженерът нищо не отговори.

Минаха, както ми се стори, много минути на напрегнато очакване. Мембраните на телефона от време на време глухо бръмчеха.

— Опитайте се да проникнете в кърмовото помещение или в трюма — каза инженерът и предаде телефона на втория водолаз. — Ето какво, другарю командир, — каза той, като се обърна към капитана. — Чудеса, и туй то! Под водата срещу нас е плавал някакъв затънал кораб. Ние с голяма сила сме се блъснали в него. Както се оказва, нашият „Коминтерн“ се отличава с много остри обшивки — той се е врязал в корпуса на загиналия кораб като брадва в греда и изглежда здравата се е залостил. Потъналият кораб е много стар, голям дървен платноход. Мачтите са изпочупени, разбира се, форщевенът^[12] на „Коминтерн“ се намира в кърмовото помещение на платнохода, а винтът и кормилото се намират точно над отломката на бушприта^[13]. Те, слава богу, са цели. Когато опитаме да пуснем в движение машината, винтът удря в бушприта. Здрав е този стар платноход — просто е за учудване!

— Обяснете ми, другарю инженер, — помоли капитанът — как потъналият кораб е можал да плува толкова време, при това под водата, също като подводница?

— Много просто: корабът е дървен и товарът му навярно е лек. Изпратих водолаза в трюма да види какво има там. А вие с парахода си сте го цапардосали под водата — той навярно едва-едва се е подавал над водата... Да, разбира се, нека се изкачи — прекъсна обясненията си инженерът, като се обърна към водолаза при телефона.

Събраната на борда команда, па и ние с капитана гледахме на излизания водолаз като на вестител от неизвестна страна. Този човек смело се спусна във водата и дълбоко под парахода ходеше из потъналия кораб, който много години се бе носил по морските простори. Веселите, малко дръзки очи на свалилия костюма си водолаз с нищо не издаваха умората, която той несъмнено трябваше да чувства. На съвещанието в кабината на кормчията водолазът начерта приблизителния корпус на потъналия кораб, който ни учуди със старинните си очертания. Като знаеше, че винаги се интересувах от историята на флота и особено от платноходните кораби, капитанът ме попита дали не мога да определя разреда и възрастта на кораба. Разбира се, по грубите контури, нахвърляни от водолаза, много мъчно беше да се реши нещо. Във всеки случай това беше тримачтов кораб с твърде големи размери, със широк корпус и издигната кърма. Реших, че са

минали не по-малко от сто години от построяването му. Водолазът съобщи, че корпусът на кораба е построен от много здраво дърво. Трюмът бил догоре задръстен с леки плочи, както изглежда коркови.

Като помисли малко, инженерът реши да опита да минира десния борд на платнохода, за да може плаващият товар да се изсипе. Тогава тежкият, пропит с вода дървен корпус на кораба ще потъне от собствената си тежина и ние ще се освободим.

— Е, какво, хайде освобождавайте ни, в името на всичко свето! — извика капитанът.

Инженерът пак се замисли.

— Какви мъчнотии има още? — безпокойно запита капитанът.

— Там е работата, че за това са нужни двама души: ще стане по-бързо и, главно, по-безопасно. Ако не може да се промъкне в трюма от към борда, ще трябва да се дълбае отвън, а човек много тежко може да се справи с течението. Все пак щастие е, че е толкова необикновено тихо — иначе щеше да бъде съвсем зле.

— Но вие имате двама водолази — казах аз.

— Водолазите наистина са двама, но единият трябва да бъде горе, при помпата, нали една част от нашите специалисти замина напред с „Лозовски“. Затова и мисля как да се нареди...

В този миг си спомних за своя малък водолазен опит и си помислих: „Какво ли ще бъде, ако се спусна аз?“ Разбира се, страшничко беше да се спусне човек в открито море, но бях уверен, че ще бъда полезен като помощна сила. Предложих на инженера услугите си в качеството на втори водолаз и в отговор на недоверчивата му усмивка разказах за възможностите си.

— Е, нека сам водолазът реши дали да ви вземе за помощник или не — каза инженерът.

Водолазът ме изгледа с преценяващ поглед и ми зададе няколко въпроса за работата във водолазния костюм. Отговорите ми като че ли го задоволиха и той се съгласи да ме вземе за помощник, като ме предупреди да се сърдя само на себе си, ако се ударя по-силничко в корпуса.

Изслушах внимателно всички наставления, като в същото време си мислех, че ако се „ударя в корпуса“, едва ли ще си спомня съветите на водолаза...

Командата се отнесе към моето потопяване с приятелски и весел ентузиазъм и докато ми обличаха водолазния костюм, успях да чуя не малко остри закачки, на които моряците са майстори.

Най-после всички приготовления бяха свършени. Нахлузеният шлем някак си изведнаж ме отдели от обикновения свят. Водолазът се беше вече скрил под кораба, когато аз почнах да се спускам по стълбичката, като твърде несръчно придвижвах тежките си крака. Всичкото ми внимание беше погълнато от люлеещата се под мене тъмнозелена повърхност на водата. Трябваше едновременно да натисна с тила пропускателната клапа, да изхвърля повече въздух и да се гмурна под вълната в момента, когато тя се отдръпва назад. Успешно направих това и след няколко секунди гъст здрач обви прозорчето на шлема. Водата наистина ме шибаше силно от лявата страна и само с напрегане на всички сили се задържах на нещо, което наклонно се издигаше нагоре в дясно от мене, и можех да се озърна. Силно светещото над морето слънце даваше достатъчно светлина. Отначало различих само общите контури на потъналия кораб, пресечени от полегатата черна сянка, която падаше от борда на „Коминтерн“. После видях квадратна издатина — остатък от някаква палубна постройка, а зад нея дебел пън — както после разбрах, отломка от мачта, на която стоеше облегат водолазът. Бавно се дотърсах до него и го последвах към борда на платнохода. Това беше трудно спускане по плъзгавата наклонена плоскост, покрита с водорасли, раковини и слуз. Но водата, която налягаше срещу нас, ни поддържаше добре. Както се бяхме уговорили още горе, решихме да проникнем в трюма през разбитото кърмово помещение.

Бордът на загиналия кораб се очертаваше с ясна линия, зад която се прекъсваше отражението на слабата светлина, която падаше отгоре. По-нататък цареше мрак, неизмерима чудовищна бездна с абсолютно черна вода, и аз вътрешно потреперах, като си представих, че бордът на кораба виси над осемкилометрова дълбочина.

Заедно с люлеенето на вълните по палубата на потъналия кораб пробягвах петна от слънчева светлина. Като следях смътните зеленикави слънчеви петна, аз се мъчех да си представя облика на кораба. Моята памет, тренирана в очертанятията на стари платноходи, ми помогна. През дебело натрупаните раковини, през виещите се опашки на водораслите по-скоро отгатвах, отколкото виждах тримачтов кораб със широк корпус и твърде масивна постройка. Ниският тъп нос и високата кърма говореха за осемнадесети век.

По твърде дебелимата отломка на бушприта се отгатваше значителната му дължина, което също така е типично за корабите от осемнадесети век. Изобщо корпусът се беше запазил великолепно, дори капакът на трюмния люк^[14] беше на лице. Малко пред гротмачтата се почваше голяма хлътнатина. Смачкана от кила^[15] на нашия кораб, палубата беше пропаднала, карленсите^[16] се бяха изкривили, стърчеха изпочупени бимсове^[17], като придаваха на тази част от кораба изглед на мрачно разрушение, усилено от дълбоката чернота, която цареше в дупките и пукнатините.

Застинах в недоумение пред този хаос от изпочупени греди и дъски, но спътникът ми запали силен електрически фенер и изведнаж зави наляво. Тук наистина, както „теоретически“ предполагах, се чернееше десният коридор на юта^[18], който не беше разрушен при сблъскването на корабите. Аз също запалих своя фенер и рамо до рамо с водолаза влязохме в гъстия мрак, като предпазливо опипвахме с крака дъските на палубната настилка. Надясно от нас едва се сивееше светлина, която минаваше, както се досетих, през задните кърмови прозорци, или по-право през това, което беше оцеляло от тях. Без съмнение, люковете за трюма, ако е имало такива, бяха останали зад нас, сигурно малко по-надясно, и ние ги бяхме отминали, като бяхме проникнали дълбоко навътре в кърмата. Подтикван от горещо любопитство, аз бързо съобразих, че светлината трябва да минава през кают-компанията^[19], а срещу него, както обикновено, трябва да се намира каютата на капитана. На стеничката в дясно от мене, гдето сега

играеше едва забележимо сиво петно от светлина, трябва да бъде входът на каютата, която може би криеше тайната на този кораб. Тръгнах решително надясно. Червеникавата във водата светлина на електрическият фенер се плъзгаше по тъмната, почти черна стена без признаци на каквито и да е отвори. Сложих върху стената облечената си в гумена ръкавица ръка и като я прекарах по покритите със слиз дъски, скоро напипах ръба на рамката на вратата.

„Вероятно вратата е тука“, се досетих аз и почнах да блъскам стената с рамо. Но тя не се поддаде. Ударих по стената със железния лост, който на четвъртия удар проби дървото и едва не се изплъзна от ръцете ми, като хлътна в празнота — по-точно във водата зад вратата. Продължавах да натискам вратата, когато зад гърба ми се разля кръг светлина от фенера на водолаза. Той приближи шлема си до моя и в полумрака видях учуденото му и разтревожено лице. Посочих му вратата. Той кимна в знак на съгласие. В същото време до съзнанието ми стигна гласът на инженера, който настойчиво повтаряше: „Другарю старпом, какво става с вас? Защо не отговаряте?“ Съобщих накъсо, че съм проникнал в кърмовото помещение, че всичко е наред и че ей сега ще проникнем в трюма. Гласът в телефона успокоено замлъкна и аз отново насочих всичките си мисли към вратата на капитанската каюта. Че зад тази врата се намираще именно каютата на капитана, в това аз бях безусловно и напълно уверен.

Водолазът прекара ръка по края на нишата на вратата и мушна лоста си между вратата и рамката ѝ. „Дявол да го вземе! Навярно вратата се отваря навън“, ми мина през ума, и аз присъединих усилията си към мечтата сила на водолаза. Не минаха и две минути и ние стояхме в непрогледния мрак на онова помещение, което някога е служило на капитана. Нашите фенери не изпускаха много светлина, помещението беше голямо, и аз просто не можех да си представя точно вида на капитанската каюта. Подът под нас беше равен и плъзгав. Някакви парчета дърва — навярно остатъци от мебели — постоянно се изпречваха пред нас. Носът на тежката ми обувка се блъсна в нещо. Светлината на фенера изтръгна от мрака ъгъла на един квадратен сандък, който лежеше настрани при лявата стена на каютата.

— Аха! — зарадвано извиках аз и веднага съвсем от друг свят се чу гласът на инженера:

— Какво — „аха“?

— Нищо, всичко е наред — побързах да отговоря аз и се наведох за сандъка. Той не беше тежък, но на мене, и без това претоварен с инструменти и уморен от необикновената работа, ми беше много трудно да нося този допълнителен товар.

В това време водолазът обиколи каютата от дясната страна и също намери две малки сандъчета, които носеше под мишница. Той доволно кимна, когато видя находката ми. Като не намерихме нищо друго интересно в каютата, пристъпихме към „съвещание“. След като свършихме преговорите с горните телефони, т.е. с парахода, изнесохме намерените неща на палубата и ги сложихме на удобно място. После отново се върнахме в коридора и някак си много бързо намерихме прохода в трюма.

За следващото едва ли ще мога да разкажа нещо що-годе свързано и подробно. Това беше тежък труд в безкрайната чернота на тесните затрупани проходи. Най-после ние с водолаза изпълнихме задачата си и сложихме няколко заряди в участъка на дъното и десния борд на кораба. Когато всичко свърши и съединенията на жиците бяха проверени, почувствувах се крайно изморен и безсилен се облегнах на масивния пилерс^[20] нейде в трюма близо до кърмата. Водолазът разбра състоянието ми и ме остави да си поема малко въздух. Когато отново се изкачихме на палубата, което се оказа твърде мъчна работа, аз се зарадвах на смътното блещукане на слънчевата светлина и за последен път обгърнах с поглед необикновената картина на палубата на потъналия кораб — рязко очертаната в мътната светлина дясна изпъкналост на кораба и стърчащата отломка на бушприта.

Дадох сигнал: „дигайте“. Увеличаващата се маса светлина рукна върху ми, вълните отново ме заплашваха с удари, блясъкът на морската повърхност беше неочакван и радостен. Докато сръчни ръце сваляха от мене шлема и ме освобождаваха от тежината на водолазния костюм, беше издигнат и спътникът ми.

Уморено отпуснал се на кнехта^[21], аз с възхищение гледах водолаза, който, както изглеждаше, съвсем не беше изгубил закачливата си бодрост и след второто спускане.

— Е, вашият старпом е юнак — обърна се водолазът към капитана, — справи се както трябва! Ние с него, по-точно той, и изследователски поход извършихме, и в командирската каюта нещо

напипахме! — и той кимна към плячката ни, която вече беше вдигната на палубата.

— Това после — каза инженерът. — Сега ще палим.

Очите на всички събрани на палубата хора бяха приковани с напрегнато очакване към малкото кафяво сандъче на индуктора^[22], пред който на колене стоеше инженерът, като завъртваше дръжката. Въртенето на дръжката ставаше все по-бързо, малката машинка мелодично бръмчеше. Всички слушаха със затаен дъх. Беше много тихо, само плясъкът на вълните долиташе иззад високия борд. Едва уловимо движение на тънките пръсти на инженера върху копчето на прекъсвача — и глух бумтеж на подводен взрив разтърси нервите ни. „Коминтерн“ се разклати и железният му корпус забръмча като гигантски роял. От левия борд блисна висока вълна. В отдръпващата се маса вода се замъркаха късове тъмно дърво, след още няколко секунди повърхността на водата се покри с почернели коркови плочи — на повърхността изплува товарът от трюма на кораба. Всички моряци, от капитана до параходния готвач, с еднакво жадно внимание очакваха какво ще стане по-нататък. Чу се силно, но заглушено скърцане, след скърцането последва лек тласък, който сякаш подхвърли парахода отдолу. Ние продължавахме да чакаме, но вече нищо не се чу — само вълните плискаха както по-преди и изплувалите след взрива отломки глухо се удряха в борда.

Спокойният глас на инженера наруши общото мълчание:

— Е какво, другарю командир, дайте ход!

— Как, нима всичко вече се свърши? — трепна капитанът.

— Ами разбира се!

Капитанът се спусна към мостика, телеграфът зазвъня, и внезапно появилият се шум на машините вече не се придружаваше от страшния грохот. Корабът оживя и тръгна. Вълните зашумяха под носа. Когато „Коминтерн“ зави, като взе своя курс, всички задружно извикахме: „За инженера — ура!...“

— По местата си! — чу се командата на капитана, който против навика си запуши на мостика, и палубата опустя. Аз без желание се надигнах от кнехта, приближих до водолаза, моя другар по подводни приключения, и силно стиснах ръката му. После погледнах през борда назад, където в далечината върху вълните се люшкаха отломките, откъснати чрез взрива от платнохода, и с неприятното чувство на

някакво извършено от мен убийство си представих как корабът, който след загиването си толкова много беше странствувал, като се беше съпротивлявал на времето и океана, сега бавно потъва в най-дълбоката бездна... Силното нервно напрежение, което през всичкото време не ме напускаше отслабна, а след това съвсем изчезна. Вместо него тялото и мозъкът ми бяха завладени изцяло от непреодолима умора. Казах на един моряк да занесе намерените от нас неща в кабината на кормчията, а сам се повлякох към мостика.

Капитанът ме видя и ми протегна двете си ръце:

— Е, юнак сте вие, Евгений Николаевич! Юнак сте! Благодаря ви. Довечера ще изпием бутилка първокачествен ром с нашия главен спасител — и той посочи с ръка към инженера. — А сега идете да си починете: виждам колко сте уморен!

Слязох бързо от мостика, изплакнах се под душа и отидох в каютата си. Като се хвърлих в леглото, аз още известно време виждах ту смътната подводна светлина, ту трептенето на слънчевите петна, ту чернотата на трюма. Каятата равномерно потръпваше от движението на машината, параходът спокойно следваше пътя си. Всичко останало отиде в небитието... След една минута вече дълбоко спях.

Беше вечер, когато се събудих с усещане за нещо необикновено, което ме чака, и веднага си спомних за намерените неща. Като се облякох и набързо похапнах, веднага отидох при капитана, където видях оживена компания, стоплена от първокачествения ром, на който и аз сам съм голям любител. Щом пристигнах, капитанът нареди да се постели върху килима един брезент и ние пристъпихме към отварянето на намерените сандъци. Големият сандък, който не се поддаваше на длетото — той беше направен от здраво дърво — се отвори само след няколко силни удари с брадва. Из каютата се разнесе странна остра миризма. За наше разочарование в сандъка открихме само хартиена каша с късове кожа — всичко, което беше останало от корабния дневник. Капитанът, инженерът и механикът неволно се разсмяха, като видяха как се удължиха нашите лица — моето и на водолаза. Отворихме едно от двете малки сандъчета, намерени от водолаза. В него се оказа старинен бронзов секстант^[23]. Като изтрих зеленясалия пласт от едната страна, аз можах да прочета латинския надпис. Смисълът му беше, че секстантът е „направен от механика Даниел“... презимето забравих — „в Глазгоу, 1784 година“. Тези данни сами по

себе си нищо не означаваха, защото английски инструменти можеха да се намерят на всеки кораб, а пък от тях можеха да се ползват много години, като се има пред вид необикновената трайност на старите английски уреди.

Обаче третото сандъче ни донесе радост, добре позната на всеки, който е постигал желаната цел. Старият външен дървен калъф още при първия опит да го отворим лесно се разпадна в ръцете ни, като откри смътно залъщяла на силната електрическа светлина оловена кутия, покрита с едри капки вода. Кутията имаше здраво набит дълбоко захлупващ се отгоре дебел капак. Капакът не можеше да се извади и ние го изрязохме по горния му край с донесената от механика ножовка. Под него се показва втори завинтващ се плосък капак с халка по средата. Отвинтихме го сравнително лесно и тържествено извадихме от кутията, вътрешността на която беше само овлажняла, но не съдържаше нито капка вода, връзка книжа свити на тръба.

Този ден за втори път се разнесе дружно „ура“.

Небрежно свитата, слабо измачкана връзка дебела хартия, сива и лесно къса се, стана средище на общото внимание в кръга на наведените над нея глави. Някакви химически процеси или влагата в кутията бяха унищожили всичко написано по горната и долна част на всеки лист. Също тъй крайно много бяха пострадали листата, които образуваха външната част на свитъка. Само малко страници в средата на връзката бяха оцелели дотолкова, че да можеше да се прочете написаното, а също така и отделния сгънат на четири лист от светложълта дебела хартия, мушнат във връзката. Именно този лист ни даде ключа да разберем всичко станало.

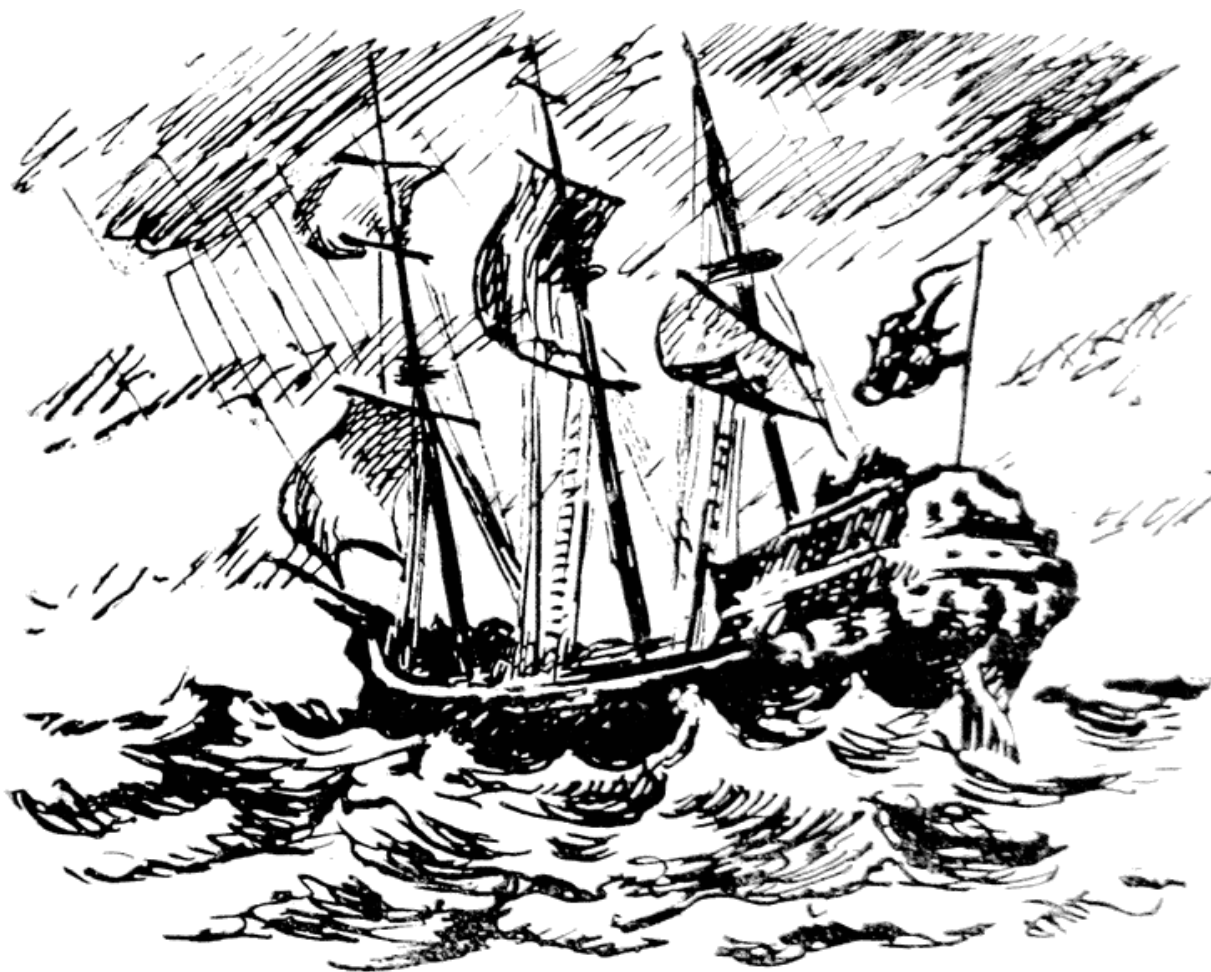
Едри неравни букви покриваха малко полегато четирите жълти странички. Старинният английски език малко затрудняваше четенето. Написаното разчитохме ние с инженера, останалите помагаха на мъчните места. На отделния лист беше написано приблизително следното:

„12 март 1793 година, 6 часа след пладне, 38 градуса и 20 минути южна ширина, 28 градуса и 45 минути източна дължина по сутришно изчисление. Нека волята на всевишния творец бъде над мене. Приемете, неизвестни хора, последния ми поздрав и прочетете важните съобщения, приложени от мене към настоящето.

Аз, Ефраим Джесълтън, собственик и капитан на великолепия кораб «Света Ана», броя последните си минути на този свят и бързам да съобщя обстоятелствата на своята гибел.

Напуснах Капщад рано сутринта на 10 март, като държех посока за Бомбай с отбиване в Занзибар. През деня минах нос на Бурите, зад който бях срещнат от необикновено голямо вълнение, което подхвърляше много силно кораба. При настъпването на нощта от североизток налетя силен ураган, който ни застави да дрейфуваме^[24], като наклонихме на юг, под предните тонови и храбри платна^[25]. Целият следващ ден «Света Ана» лежа в дрейф, като се бореше с нарастващата сила на урагана. Призори бурята се усили още повече, като достигна невиджана, невъобразима сила. Една след друга изгубих всичките си мачти. Храбростта на екипажа много пъти спаси кораба от сигурна гибел. Но чашата на страданията, изпратена ни от съдбата, не беше изпита. Редица великански вълни безмилостно се струпаха върху кораба, който, както и командата му, изнемогваше в страшната борба. Пробивът в носа и на палубата лиши «Света Ана» от устойчивост и в пет часа след пладне корабът заби нос във водата, след това легна настрани и започна да потъва. В момента на тази последна, непоправима катастрофа аз се намирах в каютата си. Току-що бях влязъл и се мъчех да взема...“ По-нататък следваше много нечетливо място от записките, след това пак можеше да се прочете: „... страшен трясък и навеждане на кораба, плачовете и богохулните ругатни надделяха яростния рев на бурята и грохота на вълните. Паднах и силно си ударих главата, после се ударих върху вътрешната стена на каютата, станах и се опитах да се измъкна през вратата, която се беше озовала сега отгоре, посред стената. Но дебелия врата, както изглежда, беше затрупана с нещо и не се поддаваше на усилията ми. Задъхан, цял в пот, паднах на пода в пълна изнемога, безразличен към близката смърт.

Щом се оправих малко, пак се опитах да счупя вратата, като я удрях с креслото, после с крака на масата, но само изпочупих мебелите, без дори да повредя вратата. Тропах и виках, докато съвсем загубих сили, но никой не дойде да ми помогне. Уверих се, че хората ми са загинали, и зачаках смъртта си. Обаче мина много време, водата в каютата прииждаше много бавно: за един час се издигна само на един фут. Потресен от катастрофата до дъното на душата си, аз не изведнаж съобразих, че много лекият товар на кораба ми — ние носехме корк от Португалия — и прославената здравина на корпуса не ще позволят на кораба веднага да отиде на дъното. По такъв начин имам известно време да си спомня за откритията си, преди да загина. Искам да се опитам да ги предам на хората, защото по-рано не успях да направя това, поради непоправимо безгрижие и неугасима жажда да ги попълня.

Необработените бележки, които съм си вземал при изследванията на морските бездни между Австралия и Африка, се пазят в особена

кутия. Също там слагам и тези последни бележки с надеждата, че остатъците от кораба ми, носени по повърхността на океана, ще бъдат или изтласкани към брега, или видени от някого в морето. Зная, че винаги в каютата на капитана търсят ценностите и документите на кораба... Маслото на оцелелия по някакво чудо фенер догаря, в каютата вече има три фута вода. Сатанинският рев на урагана и клатушкането не отслабват. Чувам как грамадните вълни се прехвърлят през корпуса на «Света Ана». Ето разбиването на всичките ми планове и жалката смърт, затворен вътре във вече мъртвия кораб. Но колкото и да е слаб, колкото и нищожен да е човек, лъчът на надеждата ме озарява. И ако сам не се спася, може би ръкописът ми ще бъде прочетен и моят труд не ще загине...

Повече не мога да се бавя. Водата приижда все по-бързо и скоро ще залее шкафа, на който пиша прав и държа кутията с бележките. Сбогом, неизвестни приятели! И не пазете тайната ми, както направих това аз, окаеният безумец. Открийте я на света. Нека бъде волята божия. Амин!“

Инженерът завърши последните думи на превода и всички ние дълго мълчахме, покрусени от този прост разказ за ужасната катастрофа и за храбростта на отдавна загиналия човек.

Механикът пръв наруши мълчанието.

— Представяте си как е писал той това при мъждивата светлина на старовремския фенер, затворен в загиващия кораб. Твърди хора е имало едно време...

— Е, да допуснем, че и сега има такива — прекъсна го капитанът. — Я да пресметнем: писал го е в 1793 година; това значи, че корабът, преди да ни срещне, е плувал сто тридесет и три години!

— Мен друго ме учудва — каза инженерът, — погледнете ширината и дължината на катастрофата. Тя е станала нейде край южна Африка, а със „Света Ана“ ние се сблъскахме при Курилските острови...

— Е, на това лесно може да се намери обяснение — отговори капитанът и извади една голяма карта на морските течения. — Ето, вижте сами — дебелият пръст на капитана се плъзна по сините, черни и червени ивици върху синия фон на моретата. — Ето едно много силно течение на южните ширини. Безусловно, катастрофата е станала в неговите предели на югоизток от Кап. То отива на изток почти до западните брегове на Южна Америка, където завива на север. Тук то се съединява с много силното южно екваториално течение, което отива на запад, почти до Филипинските острови. А ето тук, срещу Минданао, има сложен водовъртеж, въпреки разните срещуположни течения. Оттука някои течения отиват на север и стигат до Куро-Сиво. Ето че се изяснява пътят на този плаващ мъртвешки ковчег...

Водолазът, който седеше край мене, развълнувано се обърна към инженера:

— Другарю началник, значи той е загинал в каютата си?

— Е, разбира се.

— А как ние с другаря старпом не намерихме костите му?

— Че какво чудно има тук? — каза инженерът. — Нима не знаете, че след време костите се разтварят в морската вода? А сто тридесет и три години е срок, достатъчен за това...

— Лошо море — обади се ревизорът, — довършило моряка, че и костите му не оставило.

— Защо лошо? — възразих аз. — Обратното, приело го е в себе си по-добре от земята. Нима е лошо да се разтвориш в необхватния океан, от Австралия до Сахалин?

— Чуйте го само — опита да се пошегува капитанът. — Току-виж, че си отишел и си се удавил!

Но никой не се усмихна на шегата му. В съсредоточено мълчание ние се обърнахме към оцелелите листа на ръкописа.

Почеркът беше същия, но по-дребен и по-равен. Навярно този ръкопис е бил писан в спокойни минути на размисъл, а не пред лицето на надвисналата смърт. За общо разочарование оказа се невъзможно да се прочетат дори онези страници, които не бяха напълно развалени от влагата. Мастилото беше избледняло, разлято и четенето на чужд език, при това с непознати старинни форми на речта и термини, беше непосилен труд за нас. Ние отделихме онези страници, които можеха да се прочетат. Те бяха съвсем малко, но, за щастие, следваха една след друга. Бяха се запазили само защото се намираха в средата на връзката. По такъв начин имахме цял, макар незначителен къс от ръкописа. И досега твърде точно помня съдържанието му.

„... Четвъртото измерване се оказа най-мъчно. Кранбалката трещеше и се огъваше. Всички петдесет души на екипажа се бяха изтозили от работа на брашпила^[26]. Радвах се на издържливостта на бимсовете, па и изобщо на това, че положих толкова много труд при построяването на кораб с изключителна издържливост за дълги плувания в бурните четиридесетградусови географски ширини^[27]. Четири часа упорит труд и над вълните се показва бронзовият цилиндър — мое изобретение за вземане проба на вода и на други вещества от дъното на океана. Помощникът бързо завъртя кранбалката и масивният цилиндър увисна, като се люшкаташе над палубата. Под натиска на силното налягане изпод капака шуртеше много тънка струичка вода. В този миг боцманът дръпна лоста на спирачката, но толкова несполучливо, че засегна моряка Линхем, който се беше навел да прибере последната намотка на корабното въже. Ударът попадна в сляпото око над ухото и морякът падна като подкосен. Кръв бликна от раната. Обърнатите му очи и побелелите ухапани устни показваха, че раняването е тежко. Линхем падна точно под цилиндъра, и водата, която се стичаше на струичка по цилиндъра, потече върху раната. Когато дотичахме и вдигнахме моряка, кръвта, кой знае защо, престана вече да тече. Не мина час, когато Линхем, пренесен в лазарета дойде на себе си. Той оздравя необикновено бързо, макар по-късно да страдаше от главоболие, както изглежда, от сътресение на мозъка. А раната се затвори и зарасна още на следния ден.

Отначало не се сетих да съпоставя нечувано бързото зарастване на раната с това, че на нея попадна вода, изкарана от дълбочините на

океана. Обаче моряците веднага направиха извод и по кораба се разнесе мълвата за живата вода, която капитанът изкарал от дъното на океана...

На сутринта при мене дойде морякът Смит и ме замоли да полекувам с чудотворната вода гнойната рана на ръката му. Намокрих една кърпа в изкараната вчера проба вода и му я дадох, а сам се залових да изучавам пробата. Нейното относително тегло беше твърде голямо: по-тежко от обикновената морска вода. Наляна в прозрачна чаша, цветът ѝ беше необикновен: със синкаво-сива отсенка. В останалото не можах да открия нищо особено, дори на вкус. Налях цялата проба в голямо шише, за да я занеса на приятеля си, учен химик в Абердин. Като свърших работата, усетих необикновен прилив от сили, бодрост, някаква особена жизнена радост. Сметнах, че това се дължи на изкараната от дъното вода, която изпих, и, както изглежда, не се излъгах. Колкото за раната на Смит, след два дни тя съвсем зарасна. Оттогава, през всичкото време на пътуването ни до Англия, аз държах в каютата малко стъкълце с чудотворната вода и много успешно лекувах с нея рани и дори случаи на стомашни заболявания.

Ние взехме тази проба от най-дълбокото място, от голямата кръгла впадина на океанското дъно, на 40 градуса и 22 минути южна ширина и 59 градуса и 50 минути източна дължина, от деветнадесет хиляди фута дълбочина.

Това беше второто ми голямо откритие в океанските дълбочини. Дотогава смятах за най-забележително намирането на необикновени остри червени кристали на седемнадесет хиляди фута дълбочина, северозападно от носа на Бурите...

Мечтаех, че ще направя още две бързи пътувания със стоки за пари — проклети пари! — и след това ще мога да изследвам дълбочината на океана над четиридесет градусовата географска ширина на юг от Кап, където капитан Ътебридж е открил грамадни впадини на голямо разстояние. Мисля, че в тези тайнствени бездни ще намеря древни вещества, запазили се на дълбочина, гдето няма нито течения, нито вълни, и които никога не са се появявали на повърхността...

Колко би се зарадвал на откритията ми великия Лаперуз който ми разказваше за предположенията си и който собствено обърна мислите ми към дълбочините на южните ширини! Но смъртта рано грабна от нас този гениален човек, а пък аз смятам, че е много рано да съобщавам

на света за откритията си и не ще направя това, докато не изследвам бездните на Ътебридж...“

На последната запазена страница беше подчертана датата: „20 август 1791 година“. По-нататък следваше:

„На сто мили източно от източния бряг на Кафърската земя срещнахме холандски двумачтов кораб, капитанът на който съобщи, че пътува от Източна Индия за Капщад, но бил принуден да се отклони на запад, за да избегне урагана. Преди три дни видял едно място в морето, покрито с високи, издигнати вълни, сякаш водата била обградена с огромен невидим обръч. Тези вълни така започнали да подхвърлят кораба му, че капитанът се уплашил за целостта на спойките и корабните въжа. И наистина корабът скоро протекъл. За щастие това място било само няколко мили широко и корабът под силния бакцаг твърде бързо минал тази площ от надигнати вълни. За мене беше много интересно да узная, че това явление, много рядко и което почти никому неизвестно, е наблюдавано от тези прости моряци, чужди на всякакви измислици. Аз също бях виждал това явление и се досещах, че появата на такива вълни на кръгла площ винаги означава...“

Страницата свършваше с това, а с нея и всичко писано, което можехме да прочетем.

Капитан Елисеев млъкна, стана и се разходи из стаята. Всички ние се пренесохме от капитанската каюта на „Коминтерн“ към обстановката на московската квартира и напрегнатата нощна тишина на военния град. Чу се дружно чукане на чаши, разместване на столове. Но разказвачът спря с ръка въпросите, които бяха готови да се изтръгнат от всеки, и продължи:

— Това все още не е всичко, свързано с потъналия кораб. Ще ви разкажа и онова, което сам зная. Но вие напразно ще ми задавате въпроси — няма да мога да отговоря на тях...

След завръщането от това пътуване с „Коминтерн“ във Владивосток наскоро получих назначение на „Енисей“ — нов параход, купен в Япония. Този товарен, триостровен тип^[28] кораб от девет хиляди тона се прехвърляше в Ленинград и аз бях назначен на него за старпом, като награда, тъй да се каже, за дейното ми участие в спасяването на „Коминтерн“. Много не ми се искаше да се разделям с „Коминтерн“, капитана му и екипажа, с които бях свикнал през двегодишното съвместно плаване, но интересът към новото голямо

пътуване все пак надделя всички други съображения. На прощалната почерпка аз с болка на сърце се разцелувах със стария капитан и всички останали другари от „Коминтерн“.

По пътя „Енисей“ караше дървен материал за Шангхай. Оттам той трябваше да отиде в Сингапур за калай. После предстоеше отбиване на гвинейския бряг, в Поан Ноар за евтина африканска мед, която току-що беше почнала да се явява на пазара. Следователно предстоеше ни да минем не през Суец, а през Кап, около Африка т.е. да споходим тъкмо ония места, където беше загинала „Света Ана“. Накъсо казано, това пътуване ме интересуваше до немай-къде. Пренесох малкия си багаж, включително и калаената кутия със скъпоценния ръкопис на капитан Джесълтън, на „Енисей“ в отличната каюта на старпома и изцяло се отдадох на безбройните и сложни дреболии по приемането на кораба. За самото плаване няма какво да ви разказвам; то измина, както и на много други кораби, които денонощно кръстосват всички морета на целия свят. Наложих се ние с капитана доста да се поблъскаме при определяне курса в тези непознати места, а също и при товаренето и разтоварването. Бурните води на 40-градусовите географски ширини ни помилваха и не ни гостиха с някоя здрава щурмова блъсканица, но все пак, когато пристигнахме в Каптаун, бях доста уморен. Беше много приятно, че поради необходимостта да влезем във връзка с нашите представители в Каптаун, трябваше да останем там, и аз можах да прекарам на брега цели три дни, като скитах из този очарователен град и околностите му.

Аз не последвах обикновения шаблон на моряците и замених разноплеменната суета на Тъдърлей-стрийт със самотното любуване на това отдалечено от родината ми земно кътче. Величествената красота на каптаунските околности завинаги се вряза в душата ми. Изкачил се на върха на Столовата планина, от височината аз се любувах на огромната бяла дъга на града, която тясно обхващаше широкия Столов залив. Наляво, далече на юг, край плоските стръмни планини на полуострова, се простираха гирляндите на блестящи от яркото слънце заливи. Ослепителната бяла ивица пяна на прибой обкичваше златните сърпове на крайбрежните пясъци. Отзад, на север, се простираха редица грамадни, сини планини. Начупената маса на островърхата Лъвска планина отделяше полумесеца на Каптаун от крайморската част на Си-Пойнт, гдето дори от височината се виждаше силата на прибой в

открития океан. Аз се отбих на другата страна на полуострова, в Майзенберг, и изпитах галещата нега на топлите сини вълни на Игленото течение.

По пътя, на прочутото лозе Вандерщел във Вайнберг, пих чудесно стогодишно вино и седнал в автомобила, не се уморих да се възхищавам от някогашната архитектура на холандските къщи под огромни дъбове и някак си особено благоухаещи борове. В последния ден на престояването си в града взех от сутринта такси и отидох на Морската алея, изсечен в скалите път, южно от Си-Пойнт. Червените стръмнини на острия връх Чапман тънеха в пяната на реवेशия прибой. Вятърът обливаше лицето със солени пръски. Обрулен от вятъра и ободрен от мощта на океана, аз минах склоновете на Дванадесетте апостоли и залива Камп и реших да прекарам вечерта, продължавайки усамотението на открития океан, в предградието Си-Пойнт, познато ми със своите уютни кръчмички от предишно посещение на Каптаун.

Стъмни се. Невидимото море напомняше за себе си с глух шум. Минах едно покрито с асфалт булевардче и завих надясно към познатата ми светлозелена врата, осветена от матови кълба върху две стълбчета. Долната, любима от моряците зала тънеше в тютюнев дим и беше пълна с мирис на вино и глъч от весели гласове. Съдържателят знаеше кое най-силно трогва сърцето на моряка и една майсторска цигулка разливаше от естрадата нежните звуци на Брамс.

Тихата и несъзнателна приятна тъга на раздялата ме обзе тази вечер. Кому от нас не се е случвало да изпита тази тъга от раздялата с много харесалото му се, но съвсем чуждо място? Утре сутринта вашият кораб ще замине и вие навярно завинаги ще се сбогувате с хубавия град — града, през който сте минали като чужд, с нищо несвързан и свободен в това отчуждаване. Вие сте наблюдавали непознат живот и той винаги ще ви се струва кой знае защо топъл, хубав, нещо, което сигурно не съществува в действителност...

В такова ясно и тъжно настроение седнах край една масичка, която се намираше до една издадина на стената. Келнерът, привлечен от блясъка на нашивките ми, услужливо подскочи към мене и прие поръчка за порция пиене, с която исках да ознаменувам отпътуването си. Разпалих лулата и почнах да наблюдавам оживените, зачервени лица на моряците и нагиздените момичета. Добрата порция ром, разредена с портокалов сок, даде желаната насока на мислите ми и аз потънах в

лениви размишления за чуждия живот и за онова възхитително право на неучастие в него, което винаги поставя будния чужденец на някакво по-горно стъпало в сравнение с околните хора.

Цигулката пак запя, този път цигански мелодии от Сарасате. Аз винаги съм ги обичал и с цялата си душа се отдадох на звуците, които говореха за стремеж към далечното, за тъгата от раздялата и неясния копнеж по неразгадаемото... Мелодията се прекъсна. Аз се опомних и бръкнах в джеба за кибрит. В това време на естрадата излезе едно ниско момиче. Усетих, както казват французите, бодване в сърцето — така неочаквана и неподходяща за тази кръчмичка ми се стори неговата мека и светла хубост. Трудно ми е да го опиша, пък и няма защо, струва ми се. Посрещнато с одобрителен шепот, момичето бързо се приближи до края на сцената и запя. Гласът му беше слаб, но приятен. Както изглежда, обичаха пението му, защото в залата бързо настъпи тишина. То изпя няколко песни, доколкото разбрах, с любовно тъжно съдържание. Хареса ми тънката, особена обработка на мотива, характерна за неговото изпълнение. Когато момичето се скри зад кулисите, гръм от ръкопляскания и възторжени викове го извикаха обратно. То пак се появи, този път в доста открит костюм. Започна танц с почукване на токчетата и повтаряне на някакви закачливи куплети под одобрителния смях на присъстващите. Но тънката хубост на момичето така не съответствуваше на този танц и на куплетите, че усетих нещо подобно на лека обида и се отвърнах от естрадата, като си налях вино. После грижливо се залових да разпалям лулата си, извадих часовника... и изведнаж бързо се обърнах към естрадата, без дори да погледна колко е часа. Оказа се, че момичето отново беше сменило костюма си. Този път то носеше черна кадифена рокля с дантелена якичка, което му придаваше някакъв старинен и трогателен вид и много прилягаше на нежното му очарование. Зает с лулата, аз изслушах началните думи на песничката, която то пееше сега. Но когато до съзнанието ми, през звуците на ромонещата мелодия, стигна името на кораба „Света Ана“, аз напрегнах слух и внимание, за да следя бързото темпо на песента. Наистина в песента се говореше за безстрашния капитан Джесълтън, пребродил южните моря, за високите мачти на кораба „Света Ана“ — представете си моето учудване — за това как капитанът пътьом край острова на Тайните гребнал жива вода, веселяща живите и съживяваща мъртвите, но след това изчезнал

безследно с кораба си. Песничката свърши; момичето се поклони и се обърна да си отива. Аз отърсих неволното си вцепенение, скочих и толкова силно завиках „бис“, че учудих съседите.

Момичето погледна към мене, усмихна се, отрицателно поклати глава и бързо изчезна зад кулисите. Когато се опомних, аз много се смутих, защото сам не търпя бурни прояви на чувствата. Но песничката на момичето не ми позволяваше да мисля за нищо друго. Блъсках си главата, като се мъчех да отгатна връзката между загиналия кораб и певицата в каптаунската кръчмичка. Желанието да намеря момичето и да го разпитам за всичко порасна и се засили. И в същата минута, като дигнах очи, го видях право пред себе си.

— Добър вечер! — тихо каза то. — Хареса ли ви песничката ми?

Станах и го поканих на масичката си. Като повиках келнера, поръчах за момичето коктейл и едва след това го погледнах в лицето. Уморена бледнина се разстилаше по него — белег на нездрав живот.

Забавният маниер презрително да подига нагоре хубавото си носле се разхубавяваше от мила и като че смутена усмивка.

Гладката кадифена рокля плътно прилепваше до тялото му, като очертаваше високите гърди.

— Вие не сте приказлив, капитане, — насмешливо каза момичето, като повиши чина ми. — Кой сте вие, где е родината ви?

Като узна, че съм от Съветска Русия, момичето започна да ме гледа с нескривано любопитство. Аз на свой ред го запитах как се казва и сърцето ми неволно заби по-силно, когато отговори: „Ен (Ана) Джесълтън“.

То се залови да ме разпитва за далечната ми родина. Но аз му отговарях едносрично, изцяло погълнат от мисълта за проточените през годините нишки на съдбата, които тъй странно свързваха това момиче с моето откритие на потъналия кораб. Накрая, като издебнах момента, аз го запитах за роднините и за връзката му с капитана, за който пееше в песничката. Изразителното лице на Ен изведнаж стана затворено и високомерно и тя не ми отговори нищо. Аз продължих да настоявам, като в същото време загатнах, че не току-тъй се интересувам от капитан Джесълтън и че по силата на особени обстоятелства имам право на това.

Момичето рязко се изправи и големите му очи ме погледнаха с явно недоброжелателство.

— Чувала съм, че руснаците са внимателни хора — бавно и подчертано изрече то, — но вие, вие сте такъв, каквито са всички. — И малката му ръчичка посочи шумната и задимена зала.

— Слушайте, Ен, — опитах се да протестирам аз — ако знаете от какво е предизвикано любопитството ми, вие...

— Все едно — прекъсна ме то, — не искам и не мога да говоря с вас за важни, за свои неща тук и когато аз... — Ен се запъна, после отново продължи: — А ако мислите, че вашите пари ви дават право да се въвирате в душата ми, то — лека ноц, днес нямам настроение!

Ен стана. Станах и аз, ядосан от глупавия обрат на работата. Тя погледна огорченото ми лице, очите ѝ се смекчиха, и с милостив вид ме помоли да я придружа до в къщи. Уредих сметката и ние излязохме заедно. Мирисът и шумът на близкото море веднага ни обгърнаха. Като пресичахме широката пуста улица, аз хванах Ен под ръка. Надясно в далечината нос Си се спускаше в морето като тъмна маса; наляво зад

осветените от електрическия отблясък покриви на къщите и тъмната зеленина на Грийн-Пойнт светеше фарът на Сигналния хълм. Навлязохме в сянката на алеи с ниски дървета и аз, без какъвто и да било предговор, почнах да разказвам за последното си пътуване на „Коминтерн“ и за приключението с потъналия кораб. В заключение казах, че записките на капитан Джесълтън сега се намират в каютата ми. Ен слушаше, без да ме прекъсва. Разказът, както се виждаше, изцяло я беше завладял. После тя внезапно се спря край вратичката в оградата на една малка градинка, пред тъмна къща. Светлината на един фенер от висок стълб проникваше през короните на ниските дървета и аз добре видях големите и тъжни очи на момичето. То втренчено ме гледаше и изразът на очите му съвсем не съответствуваше на насмешливия тон на гласа му.

— Да, вие без съмнение сте истински моряк, щом можете тъй добре да измисляте!...

Ен тихичко се засмя, хвана копчето на китела ми, леко се надигна на пръсти и ме целуна... В същата минута тя се скри зад вратичката, в сянката на дърветата, където светлината на фенера не достигаше.

— Ен! Една минута! — извиках аз, обзет от вълнение.

Никой не ми отговори. Постоях половин минута с неопределено чувство на разочарование. После се обърнах, но едва направих няколко крачки назад по алеята, и бях спрял от гласа на Ен:

— Капитане, кога заминава корабът ви?

Погледнах светещия циферблат на часовника и сухо отговорих:

— След четири часа... Какво искате от мене, Ен?

Отговор не последва. Чух само лекото тропване на затворилата се врата...

Беше още рано да отида на кораба, а не ми се искаше и да се връщам в кръчмичката. Бавно тръгнах пеша покрай морето по посока на ярката загасваща звезда на Сигналния хълм. Около планината до пристанището имаше не повече от четири километра. Целия този път извървах със смътното чувство на някаква загуба... Когато се изкачих към Грийн-Пойнт, вятърът, който налетя от простора на открития океан, ме обгърна. И както много пъти дотогава, всички мои огорчения ми се сториха дребни пред лицето на океана... На разсъмване излязох на широката алея между дока Виктория и нос Муйл, а след още половин час спокойно разглеждах обагрените връхчета на вълните в залива,

докато чаках катера. „Енисей“ още вчера беше излязъл в залива, готов да поеме далечния път.

Върнах се на кораба, спуснах се в каютата си и легнах на дивана. Следваше да дежури капитанът, но на мене не ми се искаше да спя. Пъхнах главата си под крана, изпих едно горещо кафе и излязох на горния мостик да се полюбувам на града, очарованието от който през двете ми посещения бе дълбоко залегнало в душата. Прииска ми се да поживея по-дълго тука, в полите на фантастичните планини, в тясна близост с океана. Синевината на залива, прорязана от правите линии на двата вълнолома, се обграждаше от амфитеатъра на белите къщи на града. Още по-нависоко минаваше лентата на гъста зеленина от огромни дървета, над която пък се издигаха синкаво-сивите стръмнини на Дяволския връх и Столовата планина, които образуваха великанската горна част на амфитеатъра. Надясно, зад стръмната дъга на брега, се скриваше Си-Пойнт.

Силният удар на камбаната от бака^[29] извести дигането на котвата. Свирката на кораба, работата на брашпила, обикновените думи „котвата е вдигната“, и „Енисей“, като се обръщаше и сигнализираше, почна да увеличава скоростта си.

Времето летеше и ослепителното слънце силно печеше палубата, когато „Енисей“ смени курса и пое на север. Очертанията на трите каптаунски планини постепенно потънаха в морето, като се скриха зад вълните.

Като смених капитана, аз стоях на мостика. Силно усмихнат, капитанът се приближи до мене с някаква хартийка в ръка.

— Получих ей това, но сигурно е адресирано до вас — не напразно се губихте толкова време в града.

В недоумение аз взех от него телеграмата, която току-що бе приета от радиотелеграфиста.

„До капитана на руския кораб. Съжалявам за вчерашното, трябва да се видим, непременно ме потърсете, когато дойдете пак.

Ен.“

За миг видях пред себе си очарователното лице на момичето... Нощното чувство на загуба ме обзе. Надвих вълнението и спокойно сгънах телеграмата. Бях уверен, че се разделях с Каптаун за много години, ако не завинаги. И дори не ще мога да ѝ отговоря, защото не беше се сетила да ми даде адреса си... Дигнах ръка нагоре и разтворих пръсти. Морският вятър мигновено подхвана телеграмата, завъртя я и я спусна в пенливата следа на винта...

Капитан Елисеев прекъсна разказа. Лицето му беше малко побледняло, сякаш дългата верига спомени беше уморила разказвача. Гласът на инженер Канин наруши тишината:

— Слушайте, Евгений Николаевич, нима не съобщихте за откритието си? Та това е престъпление пред науката!

Капитанът примижа и спокойно отговори, без да скрива насмешливите нотки:

— Как не! Веднага щом пристигнах в Ленинград се залових с тази работа. Морските специалисти, с които говорих за откритието на Джесълтън, само недоумяваха и се съмняваха. По съвета на един приятел се обърнах към прочутия геохимик, академик Вересков. Старецът извънредно много се въодушеви от разказа ми и обясни, че в океанските впадини, образувани в древни времена, в дълбочините безусловно можем да намерим отдавна изчезнали от земната повърхност вещества — минерали и газове със силно различаващи се от сега познатите със своите физически и химически свойства. Но те трябва да се търсят в древните бездни, които са много редки в световния океан и са известни само в областта на южните ширини между Австралия и Африка. Обаче на въпроса ми за прякото значение за науката на намерения от мене ръкопис, академикът се ограничи с неопределена забележка, че указанието за ширината и дължината има известно значение. После ученият ми каза, че въз основа на данните, добити по толкова необикновен път, никой не ще се заеме да направи каквото и да било заключение. Откритието на капитан Джесълтън може да се провери само от специална експедиция, но все пак кой ли ще се заеме да подготви една толкова скъпо струваща далечна експедиция, като се ползува само от тъй съмнителни указания?... Когато се разделих с учения, усетих също такава мъка на разочарование и загуба, както в далечния Каптаун. Онова, което ми се струваше безусловно ясно и важно, някак си изведнаж потъмня и аз разбрах, че колкото по-

невероятна и по-чудновата е срещнатата в живота случайност, толкова по-трудно е да се разкаже убедително за нея...

---

[1] Старпом — старши помощник. ↑

[2] Траверз — посока, перпендикулярна на пътя или на борда на парахода. ↑

[3] Трюм — вътрешна част на параход, гдето се товарят стоките, хамбар. ↑

[4] Бакцаг — вятър, който има посока под ъгъл от 8 до 16 румба към диаметралната плоскост на парахода, т.е., който духа косо, отстрани и отзад. ↑

[5] Фордевинд — попътен вятър, който духа в кърмата на парахода. ↑

[6] Ортодромия — линия на параходния път по дъгата на голям кръг. На картата се изобразява с права линия. ↑

[7] Лот — уред за измерване на дълбочини. ↑

[8] Крамбол — в съвременните параходи — предната част на носовата ограда, гдето по-рано е стояла кранбалката^[9]. ↑

[9] Кранбалка — уред за издигане на котвата в старите параходи. ↑

[10] Протрактор — кормчийски уред за определяне мястото на парахода по два ъгъла. ↑

[11] Ревизор — тъй се нарича вторият помощник на капитана в Далечния Изток. ↑

[12] Форщевен — продължение на кила в предната част на кораб. ↑

[13] Бушприт или бугшприт — наклонено мачтово дърво на носа на кораба. ↑

[14] Люк — отвор на палубата за слизване във вътрешността на кораба. ↑

[15] Кил — основна греда, която минава по цялата дължина на парахода в подводната му част. ↑

[16] Карленси — надлъжни греди под палубата, които лежат напреки на бимсовете. ↑

[17] Бимсове — напречни греди под палубата. ↑

[18] Ют — горната и задната палуба над капитанската каюта. ↑

[19] Кают-компания — общ салон в корабите. ↑

[20] Пилерс — отвесна подпора, колона, стълб. ↑

[21] Кнехт — къси дебели жезла, забити на брега и на корабната палуба, за които се завързват корабите. ↑

[22] Индуктор — ръчна машинка за получаване на електрически ток. ↑

[23] Секстант — инструмент за измерване на ъгли при морски астрономически наблюдения. ↑

[24] Дрейфувам, лежа в дрейф — поставям платната тъй, че корабът да не върви напред и същевременно да има най-малък допир с вятъра. ↑

[25] Тонове и храбри платна — в старо време тъй са се наричали в английската платноходна флота марселите и брамселите. Марсел — второто отдолу корабно платно. Брамсел — платно на малката мачта. ↑

[26] Брашпил — скрипец за издигане на котвата. ↑

[27] Подразбират се южните части на Индийския и Атлантическия океан, които се отличават с постоянни и силни бури. ↑

[28] Триостровен тип постройка — кораб, който има три къси горни надстройки: на носа бак (предна надстройка), в средната среден мостик и на кърмата (задната част) — ют (задната палуба над капитанската каюта). Най-удобен тип за превозване на масови товари. ↑

[29] Бак — предна надстройка на кораба. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.